

Справа “Бразільє проти Франції” („Brasiliier v. France”)

У рішенні, ухваленому 11 квітня 2006 року у справі “*Бразільє проти Франції*”, Суд постановив, що

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Оскільки заявник не звернувся відповідно до ст. 41 Конвенції з клопотанням про отримання справедливої сатисфакції, Суд не вважав за потрібне призначити йому відповідну суму компенсації з власної ініціативи.

Обставини справи

Заявник Бену Бразільє є громадянином Франції, народився 1955 року і мешкає у м. Парижі.

1997 року він балотувався кандидатом на виборах до парламенту у другому виборчому окрузі м. Парижа. Його суперником, з-поміж інших кандидатів, був п. Жан Тібері, котрий на той час був депутатом від зазначеного виборчого округу в парламенті.

25 травня 1997 року, у день першого раунду виборів, п. Бразільє оприлюднив заяву про те, що не виявив на виборчих ділянках інформаційних матеріалів стосовно себе. Він наголошував на тому, що заздалегідь до дня виборів передав 60 тис. копій відповідних інформаційних матеріалів посадовій особі муніципалітету, котра відповідала за їх розповсюдження на виборчих ділянках. У той самий день п. Бразільє звернувся із заявою до компетентних органів, стверджуючи, що мало місце викрадення його виборчих інформаційних матеріалів.

10 липня 1997 року прокурор поінформував заявника про свою відмову порушити кримінальну справу за цією заявою.

У червні та липні 1997 року заявник взяв участь у декількох демонстраціях, санкціонованих місцевою владою. На одній з них учасники роздавали листівки, які закликали до скасування виборів (за підсумками останніх до парламенту Франції було обрано п. Тібері). У листівках також містились звинувачення п. Тібері у тому, що він сфальшував вибори. Крім того, навпроти Міського холу учасники виставили турнікети, на які почепили плакати з гаслами: “Тібері, ти добре поглумився зі скриньок для голосування” і “Зверніть увагу на установу шахрайства, крадіжок та махінацій”.

П. Тібері звернувся зі скаргою на невідомих осіб, які, за його словами, оприлюднювали у друкований спосіб наклепницьку інформацію про нього (як він

стверджував, “про посадовця, обраного законним шляхом”). П. Бразільє, зі свого боку, визнав, що був причетний до складання тексту листівок та гасел, а також до розташування турнікетів з плакатами. Після цього щодо останнього було розпочато розслідування.

У лютому 1998 року Конституційна Рада відмовила у задоволенні заяви п. Бразільє про визнання результатів виборів недійсними. Проте було відзначено, що низка серйозних і непоодиноких фактів, які мали місце на виборах від п'ятого виборчого округу м. Парижа, вказували на те, що виборчі відомості (протоколи) не складались із належним ступенем відкритості, а виборчі картки та бюлетні для голосування використовувались подекуди незаконно. Однак Конституційна Рада зрештою постановила, що зазначені порушення не вплинули істотним чином на результати голосування. Стосовно скарги заявника на те, що на виборчих дільницях не виявилось інформаційних матеріалів щодо нього та щодо іншого кандидата, Конституційна Рада визнала відповідальним за такий стан речей самого заявника, оскільки встановила, що він не надав відповідних матеріалів представникам місцевих органів влади в межах строку, визначеного Виборчим кодексом.

У березні 1999 року п. Бразільє було виправдано за звинуваченнями у наклепі, висунутими п. Тібері. На думку суду, котрий розглядав справу, заяви, що містились у листівках та на плакатах, обумовлювались цілями демонстрації. А демонстрація, зі свого боку, проводилась відповідно до закону – за попереднім дозволом місцевої влади. Розглянувши апеляційну скаргу п. Тібері, апеляційний суд дійшов висновку про те, що вирок суду першої інстанції набув остаточної сили, оскільки прокурор його не оскаржив. Однак апеляційний суд постановив, що оскільки п. Бразільє не представив докази на обґрунтування відповідних спірних заяв, він повинен відповідати за вчинення цивільного правопорушення. Відтак цей суд зобов'язав заявника сплатити 1 франк як відшкодування моральної шкоди, якої зазнав п. Тібері. П. Бразільє звернувся до Касаційного суду зі скаргою про порушення його права; втім її було відхилено.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що рішення суду, відповідно до якого його було зобов'язано сплатити 1 франк як компенсацію моральної шкоди, становило порушення ст.10 Конвенції.

Суд зазначив, що притягнення заявника до цивільної відповідальності було втручанням у його право на свободу вираження. Це втручання було здійснено відповідно до закону і переслідувало досягнення законної цілі.

Отже, перед Судом залишалось завдання вирішити, чи було втручання “необхідним у демократичному суспільстві”. У зв’язку з цим Суд зауважив, що національні суди визнали заявника винним у вчиненні цивільного правопорушення саме через те, що він не надав доказів на обґрунтування змісту плакатних гасел та заяв у листівках. Суд вкотре нагадав про відмінність між твердженнями про факти, які можна об’єктивно підтвердити, та оціночними судженнями, правдивість яких не підлягає доказуванню.

Суд також вказав, що навіть якщо міркування є за своєю суттю оціночними судженнями, то й тоді пропорційність втручання у їх вираження залежить від того, чи ґрунтуються вони на фактах.

Суд, на відміну від апеляційного суду, дійшов висновку, що відповідні заяви стосувались питань громадського значення і, зважаючи на обставини їх висловлювання, були радше оціночними судженнями, аніж простими твердженнями про факти. Суд зауважив, що суд першої інстанції у своєму рішенні вказував на те, що відповідні заяви були обумовлені “ситуацією гарячої суперечки”, яка стосувалась майже усіх кандидатів і була поживою для численних статей у пресі. До того ж, проти п. Тібері зрештою було порушено кримінальну справу за звинуваченням у підробленні виборчих документів, яке могло вплинути на результати голосування. Суд нагадав, що відповідно до принципу презумпції невинуватості особа, стосовно якої порушено кримінальну справу, не повинна вважатися винною, допоки її вину не буде встановлено вироком суду. Проте Суд далі відзначив, що відповідні твердження заявника мали під собою фактичне підґрунтя, адже, так би мовити, “знеславлена” особа – п. Тібері, посідаючи посаду мера, був відповідальним за належну організацію й проведення виборів.

Суд, оцінюючи безпосередньо самі висловлювання, відзначив, що вони безумовно мали серйозний негативний відтінок ворожості. Однак попри таке забарвлення відповідні твердження стосувались проведення виборів, а отже, мали істотне значення для належного функціонування демократії в цілому.

Суд наголосив, що свобода вираження поглядів набуває особливого значення в контексті політичних дебатів. Тому, на думку Суду, політичні коментарі не можуть обмежуватися без винятково вагомих на те підстав. Заяви, про які йдеться у справі, були спрямовані проти особи, котра посідала посаду члена парламенту, мера Парижа та водночас мера п’ятого округу Парижа. Безумовно, це була визначна особа у сфері політики – об’єкт постійної уваги засобів масової інформації.

Втім і сам заявник був кандидатом на виборах до парламенту. Відтак Суд відзначив, що у справі йшлося про втручання у свободу вираження поглядів члена опозиції, котрий був представником своїх виборців, тобто виражав їхні турботи та захищав їх інтереси. А це означало, що для оцінки такого втручання Суд мав застосувати суворіший стандарт. Суд нагадав, що в умовах передвиборчої конкуренції особа, котра опонує офіційній позиції, повинна мати можливість вільно висловлюватися щодо законності виборів. Окрім того, за обставин передвиборчої боротьби слід допускати підвищену гостроту коментарів, порівняно з тією, яку можна дозволити за інших обставин.

Далі Суд оцінив значення обраного для заявника покарання. Суд відзначив, що хоча відшкодування у розмірі одного франка і було найменшим можливим стягненням, все одно такий його розмір не міг бути виправданням втручання у свободу вираження поглядів заявника. Суд вкотре нагадав свій висновок про те, що будь-яке втручання у свободу вираження може справляти “знеохочувальний” вплив на здійснення цієї свободи у майбутньому. Отож, Суд дійшов висновку, що судове рішення проти п. Бразільса, було непропорційним втручанням у його свободу вираження поглядів. Тому мало місце порушення ст. 10 Конвенції.